
Дијалогом култура и конвергенцијом цивилизација – савремена Кина на путу партнерства за развој, мир и будућност ЧОВЕЧАНСТВА

(Социолошке маргиналије о кинеској стратегији „Појас и пут“)

Сажетак: У раду се разматра кинеска стратегија: дијалог култура и конвергенција међу цивилизацијама јесу пут остваривања партнерства за одрживи развој и мир у свету. Аутор, најпре, даје осврт на историју кинеске културе и цивилизације: њену дубину, ширину и џиновске домете. Затим разматра савремену Кину од времена после Маове смрти и њене лидере реформаторе, посебно Денг Сјаопинга и Си Ђинпинга, као утемељиваче нове стратегије развоја у унутрашњој и спољној политици Кине. У том контексту у фокусу његове анализе јесу: стратегије модернизације и развоја Кине, ослоњене на брз и висок развој образовања, науке и напредних технологија трећег и четвртог развојноцивилизацијског таласа, али и либерализација привреде и демократизација друштвених и политичких односа; стратегија „Појас и пут“ – тј. велико отварање Кине и сарадња са светом кроз партнерство зарад универзалног благостања човечанства, глобализације с људским ликом, мултиполарног поретка и мира у свету.

Кључне речи: Кина, нови профил лидера, дијалог култура и цивилизација, „Појас и пут“, глобализација с људским ликом, партнерство за мир и развој у свету

[1] ljubisa.mitrovic@filfak.ni.ac.rs

*Будући ујединићељ свећа неће бићи нека зајадна
или њо зајадњачена земља, већ ће њо бићи Кина.*

Арнолд Тојнби

*Прича о Кини је најусеишнија прича
о развоју у историји свећа.*

Џефри Сакс

*Кинески уишцај и усјон у свећу јесте реалности
којој се Америка мора прилагодити.*

Збигњев Бжежински, Сјрајешка визија

136 |

*Ми ирадимо 'Појас и љуи' у духу мира. Сјари
Пуи свиле цвећао је у доба мира а у доба раија је
и ројадао. Иницијатива 'Појас и љуи' не може да
се развија без мирољубивој и сјабилној окружења.*

*Ми иреба да сјворимо нови ииј међународних
односа заснованих на узајамно корисној сарадњи
и да кујемо иринерсиво изградње заједничке
будућности човечансја засновано на дијалоју, а
не на сукобу, на иријашељсјву а не на мржњи. Све
земље иреба да иошјују суверениетет, достојансјво
и иеријоријални ииетриетет друих земаља, иреба
да уважавају њихов развојни љуи и друишвени
сјетем, као и њихове основне иежње и ииетересе.*

Си Ђинпинг, Изградња заједничке
будућности човечансја

Време изазова, геополитичког метежа и глобалне транзиције од униполарног света ка мултиполарном свету

Савремено човечанство суочено је с успоном
снага научнотехнолошке и информатичке ре-

волуције чији су актери високи професионалци у области напредних технологија и инжињеријски ствараоци нове интернет генерације. Ове нове производне снаге теже глобализацији света и отварању капија будућности одрживог напретка, солидарности и мира у свету. Њима се супротстављају снаге класног монопола, оличене у алијанси мегакапитала и њихових епигона и трабаната – у распону од савремене технократије, политократије, медиократије и војнополитичког комплекса. Ове снаге би да апсолутизују моћ капитала и његову светску хегемонију, да монополишу и конзервирају униполарни поредак „капитализма катастрофе“ (Н. Клајн). Отуда на делу имамо раст противречности и сукоба у различитим деловима светског система и све видљивији расцеп између снага глобалног Севера и глобалног Југа. Ови сукоби, од Украјине до Блиског истока, као да представљају увод не само у доба новог хладног рата већ и потенцијални трећи светски рат.

Насупрот дневнополитичким аналитичарима и пропагандистима, који би да камуфлирају стварне узроке ових сукоба „подмазујући“ точкове ратне машине која пред нашим очима масовно уништава људске животе, али и пустоши тековине цивилизације, претварајући их у нове облике етноцида, урбаноцида и екоцида, озбиљни истраживачи, футуролози и интелектуалци, као што јесу: Ноам Чомски, Имануел Волерстин, Урлих Бек, Алвин Тофлер, Едгар Морен и други, у својим студијама и публицистичким написима указују не само на узрочну матрицу већ и на мегатрендове и стварну природу садашњих сукоба али и развојних тенденција – детерминизме структуралне кризе савремених

Љубиша Р. Митровић

Дијалогом култура и конвергенцијом цивилизација
– савремена Кина на путу партнерства за развој,
мир и будућност човечанства
(Социолошке маргиналије о кинеској стратегији
„Појас и пут“)

противречности и сукоба, али и системску смену у савремености – од униполарног светског поретка, ка мултиполарном светском поретку и замену предаторског убиственог капитализма посткапитализмом као новом развојном и цивилизацијском алтернативом човечанства.

Другим речима, човечанство се налази на новој прекретници и захтева не само нове интелектуалне одговоре на савремену кризу већ и нове облике друштвене ангажованости и борбености од нових генерација, како би победили алтернатива за мир, одрживи прогрес и опстанак човечанства и планете.

Кратак осврт на историју кинеске културе и цивилизације, њених дубоких корена и дивовских домета

Поред Индије, Кина је данас најмногољуднија земља света са око милијарду и по становника. И док је до 1978. само 18% кинеског становништва живело у градовима, 2011. први пут у историји те земље број становника у градовима био је већи, док ће, према очекивањима Кинеске академије друштвених наука, до 2030. године 68% становништва живети у градовима. Историја Кине у XXI веку тече у знаку модернизације, индустријализације, урбанизације, али и унутрашње плурализације и глобалног отварања према свету.

У *Уводу у кинеску културу* Је Ланг и Џу Лијангци (2008), својеврсној енциклопедији кинеске културе у којој се даје продубљена слика развоја различитих облика културе и друштвене свести – у распону од мудрости и веровања,

преко креативности и размене, уметности и лепоте, до народних обичаја и екологије – можемо се упознати с фасцинантним богатством и дубином кинеске културе још од времена Конфучија и његове *Књије ѝромена*, у којој је однос између човека и неба разматран као једна од основних тема у кинеској филозофији. Упознаћемо се с изазовном филозофијом добротинства, човекољубља, поштовања живота и снажно развијене еколошке свести, повезаности човека и природе и заједничког живота света у филозофији светлости и врлине – људи треба да крену од међусобне љубави и затим да ту љубав прошире према свему што постоји. Конфуције је сматрао да је образовање предуслов за побољшање сопственог духовног света и да треба да служи све смисленијем, богатијем животу и развијању љубави и мира према свету.

У древној Кини засновао је пантеистичку филозофију, која је панхуманистичка и космополитска. У њеном средишту јесте јединство свих бића (родова, народа) и ствари: филозофија човекољубља и универзалне емпатије човечанства. У фокусу је идеја да свако биће и ствар имају своју природу постојања, *raison d'être*, коју треба спознати и поштовати. Кинеска цивилизација је отвореног ума и срца према богатству и јединству различитости света. Филозофија живота у традиционалној кинеској култури промовисала је културну отвореност и толеранцију, као и ентузијазам за учење о различитим културама. Кина је била напредна поморска и копнена цивилизација, која је тежила не само трговинској размени већ и коегзистенцији различитих народа и цивилизација и ширењу

културе мира. О томе, између осталог, сведочи легенда како је цар Јонгле послао Џен Хеа на пут на запад, познат као поморски Пут свиле. Цар му је, притом, саветовао: „Држите се небеског пута, следите закон и ред, не малтретирајте мање и слабије земље, ширите благостање и мир“ (Lang, Liangzhi, 2022, str. 137). Ова порука и данас има актуелност и значај у грађењу мирољубиве политике савремене Кине. И док је Европа пролазила кроз мрачно доба, Кина је представљала најстарију цивилизацију на свету – најпросветљеније, најнапредније царство на кугли земаљској, којим се најбоље управљало (Durant, 2006, str. 80).

Велики је утицај Конфучија на политичку и моралну филозофију Кине. Дјурант, између осталог, пише да он представља најзначајнији симбол Кине, тако дивовске по величини да саму себе назива „свеукупност под небесима“. Конфучијева филозофија светлости сматра се филозофијом врлине и образовања као процеса сталног усавршавања човека. Златно правило моралне и политичке филозофије Конфучије је формулисао на следећи начин: „На добро узврати добрим, а на зло правдом“ (Сrnjanski, 1923, str. 25). Највећа срећа народа била би у томе да се незналицама не допусти приступ у јавне службе, као и да владају најмудрији (Djurant, 2006, str. 27). Његови следбеници схватили су његову величину и предвидели утицај који ће његова мисао имати на обликовање социјалног карактера и мудрости Кинеза. О утицају који ће овај мислилац имати и значају који ће оставити на дух и историју развоја Кине Дјурант пише: „Никада ниједан човек није на тај начин испи-

сао своје име на лицу и духу неког народа као што је то Конфучије направио у Кини“ (Durant, 2006, str. 170).

О филозофији Конфучија Је Ланг и Џу Лијангци пишу: „Човекољубље конфуцијанизма је врста универзалне људске симпатије, међуљудски осећај љубави према другима“ (Lang, Liangzhi, 2022, str. 211).

Други мислилац који је снажно утицао на културу Кине и источноазијских друштава и цивилизација био је Буда, утемељивач религије будизма, који представља симбол светлости и просветљења. Он је претеча и инкарнација персоналистичко-егзистенцијалистичке филозофије. Чувена је његова девиза: „Будите светиља самом себи да бисте даривали енергију светлости и добротина другима.“ Он је својом енергијом вечне светлости имао моћ да разбија таму у људском свету и да шири просветљење међу обичним људима. Отуда су ова два мислиоца (Конфучије и Буда) најутичајнији мудраци у свету источноазијских цивилизација.

Арнолд Тојнби у својим списима пише о Кини и њеној мисији кроз историју, подвлачећи да је западна традиција националистичка, док је кинеска екуменска, те да њој припада будућност. Он тврди да од пропасти Римског царства западни свет никада није успео да поврати своје изгубљено политичко јединство, нити јединство остатка света и да је судбина Кине да омогући политичко јединство и мир не само половини већ целом свету. Као одреднице и тековине које ће омогућити Кини да постане не само географска већ и културна основа за уједињење читавог света Тојнби наводи:

1. Двадесет и један век искуства кинеског народа у одржању царства које је дословно регионални модел за светску државу;
2. Екуменски дух којим је кинески народ био прожет током овог дугог поглавља историје;
3. Хуманизам конфучијанског погледа на свет;
4. Рационализам конфучијанизма и будизма;
5. Осећај за мистерију и признање да је покушај човека да доминира васионом поразан сам по себи;
6. Убеђење да, уместо тога што покушава да доминира нељудском природом, човеков циљ треба да буде живот у хармонији с њом;
7. Храброст да се упуте изазови Западу у једном позитивном такмичарству да се човечанство мирољубиво доведе у ред и оствари екуменско јединство у свету;
8. Кинези нису народ са агресивном амбицијом. Они учествују у непријатељствима само онда када је неопходно да се одбране. Кинези задржавају преовлађујући космополитизам с кинеским етноцентризмом (Toynbee, Ikeda, 2005, str. 147).

Француски научник и представник историјске социологије Рејмон Арон у својој студији *Мир и рат међу нацијама* (прво издање 1962, друго 1984), пишући о кинеској цивилизацији као најстаријој и најтрајнијој у историји човечанства, позитивно је вредновао улогу комунистичке

Љубиша Р. Митровић

Дијалогом култура и конвергенцијом цивилизација – савремена Кина на путу партнерства за развој, мир и будућност човечанства
(Социолошке маргиналије о кинеској стратегији „Појас и пут“)

Кине у процесима индустријализације и модернизације земље, подвлачећи да је и „ауторитарна монопартијска али народна држава створила од Кине дива“ (Aron, 2001, str. 332).

Питер Бергер, у предговору за зборник *Многотилика глобализација – културна разноврсност у савременом свету*, пише о феномену конфучијанског протестантизма и његовог утицаја на репродукцију и мобилност савремене меритократске елите у Кини.

Многи истраживачи данас без идеолошких оптерећења пишу како о историји Кине, тако и о њеној улози у савремености, дајући другачију интерпретацију и симболичко значење Кинеског зида и њене некадашње стратегије Пут свиле, истичући да се Кина није само бранила од непријатеља већ и отвараола према свету и да је она из тог отварања – економског, трговинског – и сама кроз процесе трговинске размене, трпела акултурацијске процесе, унапређивала своју технологију и организацију рада, али и сама даривала човечанству и свету своје технолошке и економске иновације. Таква цивилизација, дубоких корена и величанствених висова, говори о томе да је она увек градила успешне мостове између процеса транзиције и модернизације, освајајући звездане врхове човечанства.

Осврт на историју Кине – од револуције ка еволуцији (о улози Денг Сјаопинга)

Кинеска народна социјалистичка револуција спроведена је под вођством Комунистичке

партије Мао Цедунга. Она је проширила појам и концепт стратешког партнерства друштвених класа и политичких покрета у револуцији. У револуционарној пракси она је предвођена Комунистичком партијом Кине, са ослоном на сељаштво, јер је у саставу друштвене структуре, због неразвијене индустрије, било малобројно радништво. Програмски, ова револуција била је утемељена на јединству антифеудалне и антиколонијалне ослободилачке борбе. Наиме, малобројни пролетеријат у многобројном саставу становништва није могао да оствари грандиозне циљеве социјалистичке револуције. Стога је неопходно било остварити стратешки савез радника, сељака и интелигенције. У програмском погледу, ова социјална и политичка револуција понудила је радикалне програме аграрне реформе и антиколонијализма и антифашизма. Само на таквом програму револуција је могла да пробуди иницијативу кинеских народних маса у борби за социјално и политичко ослобођење. Тековине те револуције су неспорне, посебно оне оличене у социјалистичкој индустријализацији земље, без обзира на монопартијски систем владања. После Маове смрти, ново колективно руководство КП Кине у тзв. културној револуцији идеолошки је догматизовало и политички конзервирало улогу партије у друштвеном развоју. То је увело земљу у нова противречја и раскршћа. Расплет и промене били су нужни да би се отворио простор и ослободила иницијатива грађана и народа за даљи развој (Мареk, 1965).

Након Цедунгове смрти 1976. на чело Кине дошао је Денг Сјаопинг, који је инаугурисао еко-

номске реформе и обновио везе Кине са Западом. Влада је успоставила дипломатске односе са САД 1979, а од касних седамдесетих година XX века економија се развијала од централистичког планирања и државних индустрија, до мешавине државних и приватних фирми у производњи и службама, током чега је кинеско друштво драматично увећало производњу, али се и само трансформисало.

Денг Сјаопинг је ослободио Кину Маовог догматизма и ригидности актера културне револуције (Маових наследника). Утро је пут либерализацији, модернизацији и демократизацији привреде и друштва. Он се фокусирао на науку, технологију и образовну политику као факторе развоја нове Кине, њеног отварања према свету кроз позитивно такмичарство и сарадњу. У исто време омекшао је монопол партије и њен кадровски састав отворио се према стручњацима, ешалонима новог профила лидера. Уместо идеолошке подобности у први план истакнут је значај професионализма и радног патриотизма. Денг Сјаопинг је знао да су за отварање Кине према свету потребни знање, образовање и наука. У том смислу он је уз помоћ Светске банке подстакао модернизацију и развој образовног система у земљи и кроз размену студената и наставника подизање квалитета образовања – 1978. у Кини је било 165.000 студената, а 2009. године 5.300.000; године 2011. на списку од 500 универзитета у свету Кина спада међу пет земаља с највећим бројем студената. Други индикатор јесте број кинеских студената који студирају на Западу, од тога највећи број у САД.

Љубиша Р. Митровић

Дијалогом култура и конвергенцијом цивилизација
– савремена Кина на путу партнерства за развој,
мир и будућност човечанства
(Социолошке маргиналије о кинеској стратегији
„Појас и пут“)

Табела 1. Број студената из Кине који студирају у иностранству

1978. било је 50 студената.
1984. било је 14.000 студената.
2010/2011. било је 157.000 студената.
2011/2012. било је 194.029 студената.
2021/2022. било је преко 500.000 студената.

Извор: Подаци за период 1978–2012. године преузети су према наводу Дејвида М. Лемптона из његове студије *Следити лидера* (Lampton, str. 23–24), а изворно су ослоњени на истраживања Института за међународно образовање, *Open-Doors Factsheet: China, 2012*. Податак о броју студената који студирају у 2021/2022. аутор је преузео из предвиђања које је саопштено на скупу Кина и Балкан – мултикултурни дијалог, који је одржан у Бугарској у Балчику.

Дејвид М. Лемптон, у студији *Следити лидера – руковођење Кином од Денг Сјаопинга до Си Ђинпинга*, истраживао је процесе револуције у Кини и улогу лидера као актера реформи и трансформације кинеске државе и друштва. Аутор се посебно концентрисао/фокусирао на повратак и рехабилитацију Денг Сјаопинга и његове заслуге у конципирању програма реформи, либерализације и модернизације кинеског друштва и државе и улоге партије. У овој студији, заснованој на казивању 558 кинеских лидера од 1971. до 2013, аутор је анализирао еволуцију размишљања кинеских лидера о управљању земљом и сарадњи са спољним светом. Закључак до ког је дошао јесте да су главне стратешке одлуке Денг Сјаопинга и сарадника (од 1977. до 1985) сврстане у седам основних стратешких категорија које су означавале програм и смер друштвених реформи и политике новог реформаторског курса лидера после Мао Цедунга:

1. Од рата и револуције до мира и развоја;
2. Прагматични експериментализам;
3. Материјални подстицаји тржишта и равнотежа државе и друштва;
4. Нова политика развоја становништва;
5. Образовање као фактор изградње и промоције способних кадрова у привреди и политици;
6. Очување монопола Комунистичке партије али и трансформација њене улоге у друштвеним променама;
7. Од аутархије, ка отварању према свету и коришћење компаративних предности и међузависности у глобалној политици (Lampton, 2015, str. 18–28).

Три стратешке одлуке, плод Денгове политичке и развојне филозофије, одредиле су будућност савремене Кине: 1) либерализација привреде и реафирмација улоге тржишта; 2) демократизација друштва, ново схватање политике и улоге

партије; 3) отварање према глобалном свету. Денг је схватио да политика и партија не смеју да имају свемоћну власт над произвођачима и грађанима, као у тоталитарним системима, већ да њихова улога у друштву треба да буде подстицајна, усмеравајућа и ослободилачка. Тим поводом Денг је говорио: „Централна власт нема новац, али може да вам понуди политику која ће омогућити да то урадите сами и да прокрчите нови пут“ (Lampton, 2015, str. 27). У овим Денговим речима налазе се клице једног новог схватања политике, партије и друштва које ће одредити правац ка новом више партиципаторском него монопартијском систему, и то је и данас један од најважнијих изазова с којима ће се у трећој деценији XXI века суочити пета генерација кинеских лидера, укључујући и Си Ђинпинга (Lampton, 2015, str. 226). У контексту промена Дејвид М. Лемптон, у студији *Следићи лидера*, указује на то да су, после Маоа, у Кини настала три идеална типа лидера – то су трансформациони лидер, трансакциони лидер и извршитељ моћи. Лемптон указује на то како се ниво образовања водећих кадрова мења не само у привреди него и у политици, истичући да 73% руководилаца пете генерације (углавном рођених педесетих година) данас има магистратуру или докторат, а све је већи број оних који су студирали у иностранству. У исто време постепено се повећава број ванпартијаца који се налазе на положајима вицегувернера или заменика министара (Lampton, 2015, str. 33).

Треба истаћи да су стратешке иницијативе Денг Сјаопинга довеле до значајних трансформација у области економије али и политичког система, социјалних промена, урбанизације,

односа са иностранством, као и до плурализације друштва и демократизације система руковођења и профила лидерства. Заокрет је учињен ка већој професионализацији менаџерске структуре у привреди и јачању образовне културе и професионализма на свим нивоима друштвене организације. Денг Сјаопинг је донео кључне стратешке одлуке, истиче истраживач Дејвид М. Лемптон, подвлачећи да је „највећи изазов за Кину питање да ли с мање доминантним лидерима и више плуралистичким и оснаженим бирократским институцијама и друштвом може да контролише саму себе у земљи и ван ње“ (Lampton, 2015, str. 44).

С правом је Бжежински, у својој студији *Велика шаховска табла* (1997), предвидео да ће „будући прогрес Кине, као и њено израстање у главну силу, зависити у великој мери од тога колико вешто ће владајућа елита решавати два међусобно повезана проблема: питање преносења власти са садашње генерације на млађу и питање излагања на крај са растућим напетостима између економског и политичког система“ (Brzeziński, 1999. str. 152).

Си Ђинпинг као лидер новог таласа модернизације Кине – програм и стратегије конвергенције различитих цивилизација, глобализација с људским ликом и култура мира у свету

Живимо у преломном добу човечанства, кризе неолибералне парадигме и униполарне глобализације и трагања за алтернативним пројектом

Љубиша Р. Митровић

Дијалогом култура и конвергенцијом цивилизација
– савремена Кина на путу партнерства за развој,
мир и будућност човечанства
(Социолошке маргиналије о кинеској стратегији
„Појас и пут“)

глобалног и мултиполарног развоја света у коме ће се остварити дијалог између различитих култура и цивилизација и конвергенција различитих система.

Показало се да доминација једне стратегије развоја и једне силе доводи до неоимперијализма, интервенционизма и насиља / ратних сукоба у свету. Отуда захтев Си Ђинпинга, на форуму у Давосу 2017, да се спроведу глобализација с људским ликом и мир, који би служили свим народима света, као и Клауса Шваба, директора Светског форума у Давосу из 2019, за „реморализацију глобализације“, јер је актуелни модел асиметричне глобализације довео до енормног раста друштвених и регионалних неједнакости у свету, те га је неопходно променити.

У савремености смо суочени с ригидним реаговањем САД на кризу и тенденцију повратка на конзервативну протекционистичку политику у међународним односима, што представља непродуктиван одговор на савремене изазове. Време је за критичко преиспитивање глобалног неолибералног модела развоја и за напуштање униполарне концепције асиметричне глобализације, која је у служби мегакапитала и корпоративне моћи (ТНЦ) снага Атлантске алијансе. Само се на платформи социјалдемократске стратегије развоја може градити солидаристички асоцијативни тип друштвених односа и моћи, који ће обезбедити: глобалну правду и глобални мир у свету, одрживи мирољубив развој, коегзистенцију различитих народа и цивилизација и конвергенцију различитих система и тиме отворати пут мултиполарном развоју света и срећној будућности човечанства.

Кинеска стратегија „Појас и пут“, коју је установио Си Ђинпинг, управо је пример који

нуди и отвара пут демократском напретку, одговорности и партнерству свих народа за одрживи и хумани развој човечанства. Насупрот англосаксонској неолибералној идеологији тржишног фундаментализма, монетаристичкој и казино-коцкарској економији, Кина данас развија капацитете реалне економије и представља узор како се комплементарно комбинују процеси традиције и модернизације, социјализма и либерализма и остварује успешан раст и развој у свету. На том фону данас расте њен углед у свету, Европи и Балкану.

Ишчитавајући збирку текстова састављену од 85 чланака и говора Си Ђинпинга, написаних и одржаних од почетка 2013. до марта 2019, која је у Србији преведена под називом *Изјављена заједничке будућности човечанства*, сазнајемо да је Ђинпинг о иницијативи „Појас и пут“ први пут говорио у свом предавању на Универзитету „Назарбајев“ у Астани, у Казахстану (7. септембра 2013), истичући важност повезивања цивилизација Истока и Запада и јачања комуникације и сарадње народа и култура као нужног услова за прогрес. О тој иницијативи Си Ђинпинг, између осталог, пише: „Она је првобитно произашла из мојих размишљања о ситуацији која влада у свету. Свет у коме данас живимо јесте свет великог прогреса, велике трансформације и дубоких промена. Нова фаза научне, технолошке и индустријске револуције сада се налази у стању стварања покретача раста; национални интереси постају све више испреплетени а мир, развој и узajмно корисна сарадња постали су главна тема нашег доба.“ У свом говору на „округлом столу“ лидера Форума за међународну сарадњу „Појас и пут“ у Пекингу (15. маја 2017), Си Ђинпинг је

ближе указао на програмске одреднице ове нове платформе и стратегије развоја међународних економских и политичких односа сарадње, ради унапређења напретка цивилизације, мира и стварања заједничке светлије будућности. У вези с тим иницијатива „Појас и пут“, каже Ђинпинг, представља „платформу за отворену и инклузивну сарадњу, за јавно добро које заједнички дајемо свету... Она, иако је усмерена на Азију и Европу, не одбацује ниједну земљу, ниједну страну света“ (Jinping, 2023, str. 531). Ова иницијатива добила је подршку у преко 100 земаља и међународних организација и покренула је мрежу узајамно повезане индустријске сарадње на све четири стране света и показало се да је дала корисне резултате не само за Кину већ и за читав свет. У књизи *Изградња заједничке будућности човечанства* образложен је програм заједничке борбе за одрживи развој у свету, афирмацију мирољубиве коегзистенције и партнерства за изградњу заједничке будућности човечанства. У њој Си Ђинпинг истиче да се „кинески сан не односи само на тежњу да своју земљу учинимо просперитетном и јаком, да обновимо своју нацију и омогућимо постизање среће нашем народу. То је сан о миру, развоју, сарадњи и универзалном благостању... Кинески народ одувек је сматрао да ће Кини бити добро само онда када је добро и свету и да ће свету бити добро само онда када је добро Кини... Кина ће наставити да се активно ангажује у реформи и развоју система глобалног управљања и на тај начин настојати да међународни политички и привредни поредак учини праведнијим и одрживијим него што јесте“ ((Jinping, 2023, str. 51, 507, 612).

Ослобађајући се идејног догматизма и секташтва, савремена Кина окренула је нову страну стратегије „Појас и пут“ да би кроз конвергенцију различитих система отворила врата будућности човечанства партнерством за одрживи развој и мир у свету. Кинези су схватили да се развој и будућност човечанства могу градити само кроз дијалог, а не кроз сукоб цивилизација. Данас Кина користи синергију потенцијала традиције и конфучијанске филозофије и протестантизма (конфучијански протестантизам) као својеврсну симбиозу моралног и социјалног солидаризма, етике рада и позива, неомарксизма/социјализма и либерализма и снагу нових технологија трећег и четвртог развојноцивилизацијског таласа за напредак друштва и човечанства. Уместо идеолошке искључивости и политичког секташтва, Кина данас гради мостове међу цивилизацијама и народима, поштујући њихову аутономију/суверенитет и културну различитост/идентитет (Mitrović, 2022, str. 152).

Синтагмом *неоконфучијански њројшестјанџизам* желео сам да дефинишем нову филозофију развоја савремене Кине која почива на синтези вредности традиције и модернизације, моралног и социјалног солидаризма и етике радног патриотизма. Ослобођена стваралачка енергија маса многољудне Кине, дакле, чини чуда. Следећи моралне поуке својих мудраца, али и савремених лидера, Кина, на платформи „нека цвета хиљаду цветова“, „није важно какве је боје мачка, важно је да лови мишеве“ и конвергенције „једна земља – два система“, такмичећи се са самом собом и светом у „сили доброте и даривања“, даје драгоцен допринос како свом националном развоју, тако и развоју савременог

Љубиша Р. Митровић

Дијалогом култура и конвергенцијом цивилизација
– савремена Кина на путу партнерства за развој,
мир и будућност човечанства
(Социолошке маргиналије о кинеској стратегији
„Појас и пут“)

човечанства. Данас преко 500.000 свршених средњошколаца из Кине наставља своје академско образовање на најпрестижнијим универзитетима у свету. Највећи број свршених магистара и доктора наука потом се враћа и активно укључује у привредни и друштвени живот своје земље. Они као да најављују нову еру циновског лидерског успона Кине и меритократског кружења елите у свету. Наиме, у последњих 10 година, све више студената из средње и источне Европе студира у Кини.

Питер А. Бергер, у предговору за зборник *Многострана глобализација – културна разноврсност у савременом свету*, пише о културној динамици глобализације, указујући на феномен хибридизације култура, наводећи пример Кине и њене успешне економске дијаспоре, чија се култура формира од делова традиционалног персонализма и савремене бизнис-културе на западу. Бергер истиче: „У мери у којој се сама Кина буде интегрисала у систем глобалне економике, могу се појавити примери хибридизације, аналогни однедавно популарном поимању 'конфучијанског трговца', ученог бизнисмена (Berger, 2002, str. 18).“

Слоган „Појас и пут“ има дубоко симболично значење: пут има шансу за стратешке продоре/напредак и освајање нових развојно-цивилизацијских хоризоната само ако се упоредо развија и његов појас шири. У супротном, зарашће, поробиће га неразвијеност околине. Ова кинеска стратегија говори, филозофско-социолошким језиком, да је одрживи развој савременог човечанства могућ и остварив само ако се равномерно развијају сви његови делови. А та иста правилност важи и за мир у свету.

„Без глобалне правде нема глобалног мира“, упозорио је својевремено председник Бразила Лула да Силва. Нажалост, живимо у свету у коме глобализација јесте будућност која је почела, али је, за сада, лоше распоређена (В. Гибсон), у коме постоји социолошки парадокс: дихотомија између хипертехнолошког напретка и социјалног субразвоја (М. Кастелс). Отуда је француски социолог Едгар Морен дефинисао антрополошки аспект савремене кризе речима: „Савремено човечанство се налази у кризи, јер није довољно човечно.“

Велики италијански антифашиста и вођа КП Италије Палмиро Тољати, дефинишући однос између традиције и циљева/идеала тј. програма покрета на чијем се челу нашао, између осталог, рекао је: „Ми идемо издалека, загледани далеко.“ У овом кључу / духовном хоризонту могао би се дешифровати/интерпретирати однос садашњег вођства Кине према традицији тј. разумевање и изграђивање комплементарног односа између традиције и модернизације у програму и пракси деловања друштвених актера у савременој Кини. Наиме, ослобађајући се идејног догматизма и политичког секташтва, у постмаовском периоду и отварајући се према плуралистичким снагама/потенцијалима кинеског и светског друштва, Кина је не само модернизовала већ је и формулисала своју нову развојну концепцију „Појас и пут“, визију за нови миленијум.

Филозофску основу ове концепције чини теорија конвергенције и светског система, редефинисана у неомарксистичком духу. Њу чине плуралистичке снаге модерног света рада и осталих друштвених актера, као чинилаца развоја нових производних снага технолошког

и општедруштвеног прогреса и изградње многолике плуралистичке цивилизације будућности. На тој платформи Кина је, ослобађајући нове производне снаге друштва за развој, успела да кроз нови однос према образовању/науци и новим технологијама и синергијом тековина сопственог и светског развитка, оствари енорман раст и прогрес и данас постане првак/суперсила, водећа земља у технолошком, економском и културном развоју у савремености.

Кина данас није само најмногољуднија земља на свету. То је земља са економским растом од преко 10% годишње током готово 30 година, што је највиша забележена стопа раста у некој од главних светских економија у историји (Zakaria, 2009, str. 88). Кинески модел економског раста и развоја изузетно је привлачан највећем броју земаља југа и земаља у успону, истиче колегиница др Драгана Митровић, професор ФПН-а и оснивач и директор Института за азијске студије, подвлачећи да је Кина данас највећи светски извозник и други највећи увозник, који бележи високе суфиците. Она је постала глобални инвеститор са 12.000 пројеката у 172 земље, вредних укупно 613 милијарди америчких долара, што је чини највећим или једним од највећих глобалних инвеститора или кредитора. Њена валута је интернационализована. Такође, она је епицентар коалиције снага окупљених у БРИКС-у и Шангајској организацији за сарадњу. Заједно с Русијом, Индијом, Бразилом и Јужном Африком, Кина промовише идеју о потреби превладавања униполарног и остваривања мултиполарног света, што наилази на добар одјек широм планете (Mitrović, 2023, str. 11). Она је земља с највише образованих, највећим бројем универзитета и

доктора наука, највећим иновацијама у области савремених технологија и развоју производних снага трећег таласа. Такође, Кина је земља са значајном војном силом и нуклеарним потенцијалом. Као таква, она данас није претња миру у свету, већ узор у сваком погледу. Њена политика отварања према свету, уз поштовање своје националне и ослободилачке традиције, данас представља изазов. Млади Кинези данас су најбројнија скупина међу страним студентима на универзитетима широм света. Кина је отворена према процесима глобализације и својом политиком мирољубиве коегзистенције даје допринос мултиполарном развоју света. Таква Кина ће за десетак година претећи САД и постати неприкосновени лидер у бројним областима стваралаштва, као и у развојним потенцијалима. Многи економисти, социолози и политиколози (Џефри Сакс, Имануел Волерстин, Ноам Чомски, Фарид Закарија...) најављују да већ живимо у веку опадајуће/одлазеће моћи Америке и да наступа „кинески век“.

Ако се према дијалектичкој теорији револуционарног праксиса заступа теза о јединству теорије и праксе, онда се право лице једне теорије доказује њеним успешним остваривањем у пракси. Полазећи управо од ове истине, може се рећи да је кинеска стратегија конвергенције доказала своје предности у пракси, тиме што је омогућила напредак производних снага друштва и искорак из сиромаштва, кроз упоредно развијање капацитета реалне економије у индустрији и новим технологијама трећег и четвртог развојноцивилизацијског таласа. Резултат свега тога јесте огроман технолошки, економски и друштвени напредак кинеског друштва. Такав

Љубиша Р. Митровић

Дијалогом култура и конвергенцијом цивилизација
– савремена Кина на путу партнерства за развој,
мир и будућност човечанства
(Социолошке маргиналије о кинеској стратегији
„Појас и пут“)

развој савремене Кине учинио је ову земљу респектабилним актером и глобалним лидером. Реформишући свој модел развоја и отварајући се према свету, савремена Кина се залаже за промену неолибералне асиметричне глобализације, која је у функцији апсолутизације моћи мегакапитала и заснивања социјалдемократског модела глобализације са људским ликом, као и трансформацију глобалних односа у свету – од униполарног у мултиполарни (Sklair, 2002, str. 244–271, 311, 322–326).

Србија подржава и следи политику Кине и с њом развија здраве економске и чврсте пријатељске и политичке односе, засноване на принципима равноправне сарадње. Економска сарадња Србије и Кине углавном се заснива на директним инвестицијама и привредном партнерству. Данас су у Србији ангажоване бројне кинеске компаније: у области рударства Циџин (РТБ Бор) и Хестил (Железара Смедерево); кинеске компаније ангажоване су у градњи пруге Београд–Будимпешта; у изградњи енергетских пројеката у Костолцу Б ангажована је кинеска компанија ЦМЕЦ. Прва велика кинеска инвестиција била је изградња моста на Дунаву. У градњи новог ауто-пута у Србији на Коридору 11 ангажоване су, такође, кинеске фирме. Године 2017. отворена је Кинеска банка у Београду. Кина и Србија потписале су Меморандум о заједничким акцијама и инвестицијама у пољопривреди, трговини и туризму. Повећана је сарадња и у области високог образовања, културе и науке, а дипломатски односи две земље су на највишем нивоу.

Кина је поуздан партнер у очувању суверенитета, међународног права и мира у свету.

Она има улогу конструктивног актера у ОУН и изграђивању новог, правичног, демократског мултиполарног света. Таква Кина може бити солидан партнер у економском развоју Балкана и његовом стабилном политичком развоју. Зато је данас унапређивање односа с њом интерес балканских земаља и у исто време допринос унапређивању мира у свету.

Кина – див чије време наступа

Својевремено је велики француски песник и романсијер Виктор Иго записао: „Нема ничег јачег од идеје чије је време наступило.“ Та се мисао може парафразирати и данас када пишемо о савременој Кини, њеној перспективи и мисији у будућности.

Многољудна и пространа, отворила се према свету и достојанствено усправила. Она постаје узор земља. Земља с највећим бројем образованих људи, високих напредних технологија, највећим растом економије, најбројнијом армијом... Лидер је и по броју индигеничних иноватора и стваралаштва у различитим областима живота и рада. То је земља чији лидери верују у пројекат заједничке будућности човечанства, глобализације с људским лицем, који следе стратегију дијалога различитих култура и партнерство конвергенције различитих цивилизација и социокултурних идентитета и система, који не прете свету оружјем, већ га освајају својим радом, ширећи културу мира, сарадње, панхуманизма, и буде наду у ренесансу и будућност идеје демократског социјализма. Оваква стратегија развоја израсла је на синтези конфуцијанства и

будизма, традиције и модернизације савремене Кине, која постаје лидер нове филозофије развоја света: остваривања „делатне силе доброте“ (Goleman, 2016), коегзистенције и мирољубиве сарадње у свету. Она верује да се знање умножава и шири дељењем с другима, а доброта – даривањем и солидарношћу. Њени лидери данас верују у гандијевску идеју о повезаности мира и развоја – да је „мир револуционарна идеја; студија *Мир мирним средстџвима* одређује ту револуцију као ненасилну. Та револуција се одиграва све време; наш посао је да проширимо њен обим и опсег. Ти задаци трају, а трајаће и у будућности: питање је само да ли смо им дорасли“ (Galtung, 2009, str. 377).

Песник Ли Баи, који је сањао и певао у време династије Танг, златног доба поезије у Кини, оставио је песничка ремек-дела широког тематског и стилског спектра, у којима се повезују свемир душе човекове са свемиром света, земља и небо; а народ, који је загладан у звездану будућност човечанства, доиста једини има панхуманистичку и космополитску енергију и шансу да буде прави ујединитељ мултиполарног света. Читајући његове песме осећамо снажно прожимање човека и природе, тај сан и дух слободе кинеског народа на путу повезивања и остваривања конфучијанског човекољубља, као филозофије живота и универзалне људске емпатије, или онога што је Конфучије назвао „љубављу према другима, према свим бићима на свету“.

Само таква аутентична љубав која поштује природу, достојанство и различитост идентитета других бића, народа и култура, има моћ и снагу да помера планине, да отвара капије срца, да гради мостове с другим народима, културама и цивилизацијама. Речју, да савладава све препреке на путу. Њој припада будућност на срећу и радост човечанства. О њој је легендарни песник исписао и ове стихове, који се попут заставе вијоре, попут сигналних светала, вечних фењера и смероказа из богате ризнице кинеске поезије, показујући ка звезданим циљевима борбе кинеског народа и човечанства:

*Подигни руку, као да можеш да годирнеш
звезду,
иолико срећан да немаш снаге да се
враишиш,*

...

*Желим да иодигнем руку,
и годирнем месец
иланине ме не моју заусиавиши!*

(Li Bai, у Lang, Liangzhi, 2022, str. 216)

Овим стиховима и оптимистичним песничким речима Ли Баија завршавамо разматрање о Кини и њеној величанственој култури и цивилизацији, дубоких корена и високих домета, чији потомци и у XXI веку граде мостове мирољубивог повезивања и сарадње међу народима, освајајући звездане врхове човечанства.

Љубиша Р. Митровић

Дијалогом култура и конвергенцијом цивилизација
– савремена Кина на путу партнерства за развој,
мир и будућност човечанства
(Социолошке маргиналије о кинеској стратегији
„Појас и пут“)

References/Литература

- Aron, R. (2001). *Peace and War – A Theory of International Relations*. Sremski Karlovci – Novi Sad: Knjižarnica Zorana Stojanovića. [In Serbian]
- Berger, P. (2002). *Many Globalizations: Cultural Diversity in the Contemporary World*. Oxford (USA): Oxford University Press.
- Brzeziński, Z. (2012). *Strategic Vision: America and the Crisis of Global Power*. New York: Basic Books.
- Brzeziński, Z. (1999). *The Grand Chessboard*. Podgorica: CID. [In Serbian]
- Crnjanski, M. (1923). *An Anthology of Chinese Lyrics*. Beograd: Knjižarnica “Napredak”. [In Serbian]
- Durant, W. (2006). *The Greatest Minds and Ideas of All Time*. Beograd: Narodna knjiga. [In Serbian]
- Galtung, J. (2009). *Peace By Peaceful Means: Peace and Conflict, Development and Civilization*. Beograd: Službeni glasnik. [In Serbian]
- Goleman, D. (2016). *A Force for Good*. Beograd: Geopoetika. [In Serbian]
- Jinping, Xi (2023). *On Building a Community with a Shared Future for Humanity*. Beograd: Albatros plus. [In Serbian]
- Lampton, D. M. (2015). *Following the Leader: Ruling China, from Deng Xiaoping to Xi Jinping*. Beograd: CIRSD. [In Serbian]
- Lang, Ye and Liangzhi, Zhu (2022). *Insights into Chinese Culture*. Novi Sad: Akademska knjiga. [In Serbian]
- Marek, F. (1965). *Philosophy of World Revolution*. Zagreb: Stvarnost. [In Croatian]
- Mitrović, D. (2 April 2023). “China’s politics and economic rise, the driving force of the global economy growth”. *Politika*, pp. 10–11. [In Serbian]
- Mitrović, Lj. R. (2022). *Sociological Marginalia on Contemporary Topics II*. Novi Sad: Prometej. [In Serbian]
- Sklair, L. (2002). *Globalization – capitalism & its alternatives*. New York: Oxford university press.
- Toynbee, A., Ikeda, D. (2005). *Choose Life – Dialogue*. Beograd: Dereta. [In Serbian]
- Zakaria, F. (2009). *The Post-American World*. Beograd: Heliks. [In Serbian]

Ljubiša R. Mitrović

University of Niš
Faculty of Philosophy
Department of Sociology
Belgrade (Serbia)

Through dialogue of cultures and convergence of civilizations
- modern China on the partnership road towards development,
peace and future of humanity

150 |

(Sociological marginalia about the Chinese strategy “Belt and Road”)

Summary

The paper elaborates on the following Chinese strategy: the dialogue of cultures and convergence of civilizations are a road of achieving partnership for sustainable development and peace in the world. The author first gives an overview of the history of Chinese culture and civilization: its depth, breadth and giant accomplishments. Then he discusses modern China from the period after Mao's death and its leaders/reformers, in particular Deng Xiaoping and Xi Jinping, as the founders of the new development strategy in China's internal and foreign politics. In that context, the focus of the author's analysis is on China's modernization and development strategy, relying on the rapid and high development of education, science and advanced technologies of the third and fourth developmental-civilizational waves, as well as liberalization of economy and democratization of social and political relations; the “Belt and Road” strategy - i.e., China's great opening up and cooperating with the world through partnership for the sake of universal wellbeing of humanity, globalization with a human face, multipolar order and peace in the world.

Keywords: China, new leader profile, dialogue of cultures and civilizations, “Belt and Road”, globalization with a human face, partnership for peace and development in the world